

Trafikskador hos barn varierar med ålder och socioekonomisk tillhörighet

II Den samlade kunskapen om sociala skillnader i skaderisker bland barn och ungdomar visar att i västvärlden är trafikskador en av de dödsorsaker som uppvisar störst skillnad mellan socioekonomiska grupper och bostadsområden. Barn och ungdomar som lever, förflyttar sig och leker i de mest utsatta fysiska och sociala miljöerna löper en förhöjd risk att skadas. Detta gäller i olika utsträckning för kön, ålder och trafikantgrupp.

I Sverige, där dödligheten till följd av trafikolyckor är relativt låg bland barn och ungdomar, finns fortfarande avsevärda socioekonomiska skillnader i trafikskademorbidity för alla trafikantgrupper, men framför allt för förare av motorfordon. Kunskap saknas om huruvida de sociala skillnaderna i trafikskaderisker under uppväxtåren ser olika ut i olika åldrar.

Syftet med den aktuella studien var att belysa sociala skillnader i trafikskador i olika åldrar (0–4, 5–9, 10–14 och 15–19 år). Det är en tvärsnittsstudie där studiepopulationen utgörs av alla barn och ungdomar som var bosatta i Sverige vid studietillfället. Data från bland annat Folk- och bostadsräkningarna 1985 och 1990 har använts. Varje barn erhöll hushållets högsta socioekonomiska status, och barn från fyra olika socioekonomiska grupper studerades: ej facklärd arbetare, facklärd arbetare, tjänstemän på lägre, mellan- respektive högre nivå. Skadeorsak har sökts i slutenvårdsregistret (1990–95) och dödsorsaksregistret (1990–94), och barnen har indelats i fyra trafikantgrupper (gångtrafikanter, cyklist, motorfordonspassagerare och motorfordonsförare). För varje trafikant- och åldersgrupp har relativa risker beräknats med hjälp av logistisk regression, där barn från tjänstemannafamiljer på mellan- och högre nivå utgjorde referensgruppen.

Sociala skillnader hos olycksdrabbade barn

Resultaten visar att risken för att skadas som motorfordonspassagerare i unga år är liten och relativt jämnt fördelad mellan olika socioekonomiska grupper. För barn över 4 år från ej facklärd familjer finns en signifikant högre relativ risk att skadas i trafiken än för barn från tjänstemannafamiljer på mellan- och högre nivå. Tydliga sociala gradienter kan observeras för cykelolyckor bland både 5–9-åringar och 10–14-åringar, för motorfordonsförare bland både 10–14-åringar och 15–19-åringar samt för motorfordonspassagerare i åldrarna 15–19.

Studien visar även att pojkars relativa risker är signifikant högre än flickors, utom för motorfordonspassagerare i alla ål-

Tema: Trafik

dersgrupper och gångtrafikanter i åldrarna 10–14 och 15–19.

Studien visar att den socioekonomiska fördelningen av trafikskador under uppväxtåren varierar med ålder och trafikantkategori i det svenska samhället. Detta talar emot ett deterministiskt synsätt när det gäller riskfördelning och preventiva insatser. Förklaringarna till socioekonomiska skillnader i skaderisker är flera och de står att finna såväl i barns livsstil som i exponeringen för trafik i olika typer av närmiljöer.

Samhällets insatser har minskat riskerna

I Sverige har det skadepreventiva och säkerhetsfrämjande arbetet när det gäller trafikskador troligen inneburit inte bara en reducering av allvarliga och dödliga skador bland barn utan även en jämnare fördelning av riskerna mellan små barn från olika socioekonomiska grupper. Så kan till exempel den utveckling som skett vad gäller inre säkerhet i bilar (lagar om bälte, bilbarnstolar m m) ha haft en utjämnande effekt angående socioekonomiska skillnader. Dessa framgångar har uppnåtts jämsides med, och tillskrivs även, samhälleliga insatser som har styrts framför allt av viljan att inte något barn ska behöva vara offer för skador i trafikmiljön.

Huruvida en minskning av den sociala gradienten bland äldre barn kommer att kunna uppnås på jämförbara sätt är osäkert. Barn och ungdomar är definitivt en mycket utsatt grupp i trafikmiljön där de debuterar som cyklist, mopedist, motorcyklist och bilförare. En reducering av de sociala skillnaderna i dessa åldrar kommer antagligen att kräva ökad kunskap om hur barn och ungdomar från olika socioekonomiska grupper exponeras för trafik och i vilka typer av miljöer de rör sig. Detta inte minst för att våra skadepreventiva insatser ska fungera även för dem och där de behövs mest.

*

Artikeln är ett referat av: Laflamme L, Engström K. Socio-economic differences in Swedish children and adolescents injured in road traffic incidents. Cross sectional study. *BMJ* 2002;324:396-7. •